

Oblak piše v svoji oceni: »Lepo je opazil pisatelj (namreč g. Zavadlal), da so pri zjednačenju infinitivnih oblik glagolov II. vrste z onimi IV. vrste v prvi vrsti bili odločilni oni glagoli IV. vrste, kateri imajo pred infinitiv. i soglasnik n. Nekoliko so ta proces podpirale tudi praesentne oblike, zakaj med nenaglašenim e in nenaglašenim i itak ni velikega razločka v izgovoru.« Dasi se tej zadnji trditvi v obče ne dá oporekati, vendar narod še dandanes ravno v sedanjiku natanko loči glagole II. in IV. vrste; sedanjiki

v a; »Mohar« pripisuje, če sem ga prav umel, laškemu vplivu, v Podham mu je a nadomestnik sonantnega l-a (Подѣлѣмъ), a vzgledov préstar (s širokim e) in rozar se tačas nisem bil še domislil. Sedaj pa vidim, da je g. Oblak sam med ravnokar naštetimi primeri navedel dva, v katerih stoji a nam. o za poudarjenim zlogom: Christufavo in jelenavu. Če je pa dr. Oblaka trditev prava (skoraj ni dvomiti, da ne bi bila), potem se res niti Mohar, Podham, prestar in rozar ne dajo tolmačiti z akanjem, a tudi Christufavo in jelenavu ne; pri zadnjih dveh je utegnila vplivati analogija s pridevniki na -av, gl. Šuman, slov. sl. 1882, str. 238.; primerjati bi se dal tudi onegav, a le-ta oblika je vzrastla najbrž naravnost iz roditelja. Menda treba tudi pri prestar in rozar misliti na analogijo. Če nisem slabo poučen, razteza se tudi v ruščini akanje samo na one o, ki stojé pred naglašenim zlogom, morda na — množino besedij, ki se končujejo na -ar.

II. vrste se izgovarjajo vsaj na Kranjskem z razločnim širokim e, a v sedanjikih IV. vrste se nepoudarjeni i (poudarjeni i se čisto izgovarja) po nekod popolnoma izgublja. Ker torej narod še dandanes dobro razločuje sedanjike, niso mogli pospeševati zjednačenja glagolov II. in IV. vrste v drugih oblikah.

Dalje je pripomnil g. Oblak: »Zlasti bi bilo potrebno določiti, je li o v dat. sgl. n. pr. v Navuku tretymo 201, 203 vzeto iz gorenjskega narečja, ali pa se je razvilo nezavisno od tega samostalno na domačih tleh. Omenim samo, da je nekaj takih primerov tudi v Jan. Svetokr. V.: pogobleino, fourashniko, nafhimo, in razven tega stoji tudi v sredini zloga za kratek u nekolikrat o v tem pisatelji: pogobleina 205, kroh (večkrat).« Da je o v dat. sing. svojstvo gorenjščine, o tem ni dvoma; široko po Notranjskem (za Postojino in vipavsko dolino jamčim sam) se dat. singl. mošk. in srednjega spola končuje brez izjeme na i. *Kroh* pa vem, da se govori v Postojini, a na Gorenjskem *kröh*. Prav v Kastelčevih dativih se kaže torej trojni vpliv književne dolenjščine na u, notranjščine na i (Z. 19) in gorenjščine na o.

Slovstvo.

SLOVENSKO SLOVSTVO.

Knjige „družbe sv. Mohorja“ za leto 1891.

1. »**Koledar družbe sv. Mohorja**« za prestopno leto 1892. 4°. Str 144 + 96. — Dasi navajajo koledar na zadnjem mestu, vendar seže vsak ud po njem najprej, in skoro gotovo ga tudi najprej prečita. Zato ga tudi mi tukaj najprej ocenjamo. — Koledarski ali časoslovni del se je poslednja leta nekako utrdil, saj je tudi prav dobro uravnan. Imenik udov je res velik, veliko papirja zaleže, vendar se je nepoznani urednik oziral na gospodarsko stran in krajšal krstna imena; morebiti bi se dalo še bolj krajšati, ko bi se okrajšave ohranile vse-skozi iste, n. pr. Ant. = Anton; J. = Janez; Jk. = Jakop itd. O številu udov smo govorili

že lani. — Bogat, zanimiv in poučen je drugi del koledarjev: podaja tri povesti, tri pesmi, dva življenjepisa, potem opise in poročila o koristnih stvareh. — »Čista vest je več vredna nego največje bogastvo.« Ta naslov ima prva povest, ki kaže, kako težko in žalostno je umrl neki skopuh, kako se je njegovega denarja polastil mladi Mravljinec, kako je iskal ta v uživanju sreče, pa je ni našel, dokler ni denarja povrnil skopuhovi vdovi in hčeri. Ta povest je res primerna preprostemu ljudstvu, ki ne gleda na drugo, kakor na samo dejanje in znamenite, mične dogodke: a premišljujočemu človeku se zdi tu pa tam kaj čudno. N. pr. kako je spravil Mravljinec v denar one papirje, katere je našel? Ali ume tak preprost delavec, kaj so oblige-cije itd.? Da jo je tolikokrat tako srečno unesel, to je že več nego sreča. In v Celju je šel v

»gledališče«: dasi imajo Celjani gledališko poslopje, vendar se dotično pripovedovanje, kakor tudi o gostilni, bolj vjema z velikim mestom, kakor z malim Celjem. Vse te stvari so mi manj ugajale, ko sem čital povest, in zdelo se mi je, da tukaj ni vse v redu, da se ne vjemajo posameznosti. In res: opozorjen brskam v listu »Alte und Neue Welt« in najdem v l. 1875. na str. 737 povest: »Die Stimme des Gewissens«. Eine Erzählung von Emma Franz. Takoj se prepričam, da je slovenska povest, razven kratkega uvoda na polovici prve strani, nekoliko zasukani prevod nemške povesti. Pod naslovom te povesti je pa zapisano: »Spisal Ivan Steklasa«. Ne morem si misliti, da bi bil oni »spisal« od koledarjevega urednika, torej je pač od g. »pisatelja« samega. Kako naj sodimo o tem ravnanju? Ako je zapisano »spisal«, mislimo, da je delo, ako tudi ne čisto izvorno, — kdo more biti neki čisto izviren! — vsaj v glavnih delih samostojno. Torej... Ako se podaja prevod, naj se pové, da je prevod. Namen slovstvenega delovanja zahteva, da se izrečemo proti temu ravnanju. Zeleli bi pa, da bi bila le kaka pomota. Tudi jezik v spisu ni posebno vzoren: v njem nahajamo nedostatke, katerih ne odpuščamo radi slovenskemu pisatelju. — »Ob uri duhov« je pripovedna kratka pesem J. Lešana, po vsebini dobra, z nekaterimi prisiljenostmi v obliki. — »Vitez Franc Miklošič, slaven učenjak slovenski.« Pisatelj, g. dr. Pajek, se je trudil, da je pisal res poljudno. No, da bi bilo vse do pičice prav tako, kakor je tu pisano zlasti o Miklošiču šolarju, te vere od nas menda g. pisatelj ne zahteva. (Prim. str. 10, a. spodaj.) — »Kitajska cesarična«. Izvirna pripovedka. Spisal Lipe z Glinjskega Broda. Dasi ima ta pripovedka nekaj stvarnih, kakor tudi oblikovnih hih, vendar je v obče umno sestavljena in ima precej jedra. Njeno izvirnost povdarja pisatelj sam. — »Kako sem prvič potoval na Dunaj in Dunajsko mesto«. Spisal Ivan Navratil. Ta z dogodbicami in raznimi opazkami osoljeni, pa z lepimi slikami okrašeni spis je za koledar kakor nalašč. — Povest »Udanost« je prevedena, kar prelagatelj sam naznanja. Lepa je. Prav bi bilo naznaniti natančneje, ali je prevedena posredno ali neposredno iz španskega slovstva. — »Ne prisegaj po krivem« kaže resnično, strašno dogodbo, ki jo je zapisala † s. B. Suhač. — »Jožef Virk, pesnik slovenski«. Spisal Alojzij Vakaj. Hvalevredno je, da je postavila tudi družba sv. Mohora mal spomenik temu odličnemu pesniku slovenskemu, če tudi ni v teh vrsticah nič novega. zakaj ob smrti pesnikovi sta govorila o njem dosti obširno »Sl. Gospodar« (g. J. V.) in »Zg. Danica«. Gledé na poslednji list opomnimo, da je v njem napačno navedeno kot dan rojstva 10. dan sušca, a v našem spisu prav dan 16. Življenjepis je zanimiv in lepo riše zasluge Virkove in njegov lepi značaj. Da je število njegovih pesmij nad 4000. to je pač malo pretirano, kakor tudi ni resnično, da je pesem »Veš o Marija« Virkova, marveč je Volčičeva, le konec je Virkov: »Kadar nam zadnja itd.« Virk je nekoč pridigal o tej Volčičevi pesmi. Poslednjič opomnimo še, da podoba

ni zadeta, o čemer nam je pravila priča, ki ga je vrlo dobro poznala in o čemer sem se tudi sam prepričal iz fotografije pokojnikove. — »Kristus in Peter« je naslov mični legendi A. Hribarja. — Kakor druga leta, zanima pač marsikoga tudi letos najbolj: »Razgled po katoliških misijonih«, spisal dr. Iv. Križanič. Kako lahko se čitajo razni popisi, n. pr. o vrlem misijonarju Avguštinu Ko-u, o zdravlilu pasje stekline, o »pesjanih v Kongi« (ali ne: Kongu?) itd. »O katoliškem shodu in posvečevanju cerkve presv. srca Jezusovega v Gradcu« v začetku meseca junija poroča neimenovan pisatelj, menda isti (F. H.), ki popisuje potem ob kratkem »Župnika Kneipp-a, slavnega zdravnika in njegovo zdravilstvo«. Poslednji spis je jako umesten; ako bode izdala družba še »Domačega zdravnika«, tedaj bode dobra naša voda imela še več prijateljev in še več ljudem pomagala, kakor sedaj. Prav je tudi, da se opozarjajo gospodarji na umno sadjarstvo v spisu: »Kako je treba gnojiti sadnemu drevju«, kakor tudi na posojilnice, o katerih poroča gosp. J. Lapajne. »Vojni zakon« in pa nekoliko kratek »Razgled po svetu« sta na koncu koledarja, ki obeta za leto 1892. zopet 6 knjig. — Omenili smo nekaj stvari, katerih nismo mogli pohvaliti, pa ne iz drugega namena, kakor da pomagamo z vsestransko pozornostjo družbi do napredka. Veselo znamenje je, da je družba vsakemu rodoljubu kot punčica njegovega očesa. Zato pisatelji na delo za versko-nravno omiko našega naroda, katero si je družba zapisala na mogočni svoj prapor!

Dr. Fr. L.

2. »Življenje preblažene Device in Matere Marije in njenega prečistega ženina sv. Jožefa.« Popisal Janez Volčič. † duhovnik ljubljanske škofije. 4°. 10. snopič. Str. 145—251. — S tem snopičem je končan V. in zadnji del znamenitega dela (1427 strani), s katerim se je rajni, pobožnim Slovencem dobro znani pisatelj najbolj poslavil in si zaslužil brez dvoma veliko plačilo v nebesih. — V tem-le zadnjem snopiču je opisanih 33 gorečih častilcev in častilk Marijinih in sv. Jožefa, ki nas s svojim vzgledom učé, kako tudi mi posnemajmo Mater Božjo in njenega prečistega ženina. Razvrščeni so, kolikor moči, po letnem času, v katerem obhajamo njih godove. — Priznavamo, da so opisani častilci v obče dobro odbrani in večinoma prav priključljivo narisani. Pod sestavki so omenjeni tudi viri, iz katerih je pisatelj zajemal. Ti viri niso vsi jednake vrednosti; zato je umevno, da niso vsi svetniki enakomerno opisani. Prepričamo pa se tudi iz navedenih virov, koliko se je pisatelj trudil, da je iz tako mnogih in različnih spisov sestavil še dosti lepo celoto.

Navdušeno govori pisatelj zlasti o onih častilcih Marijinih in sv. Jožefa, ki so bili v tesni zvezi z Avstrijo, ali slovanskimi narodi in posebej s Slovenci. Naj posebič spomnim zvel. Heme. kneginje slovenske, ki je umrla 29. roznika leta 1045. O sv. Angeli češki, † 5. mal. srpana l. 1253. in o sv. Groznatu, mučencu češkem, † 14. mal. srpana l. 1217., je pisatelj z rodoljubnim srcem pripomnil, da ja hoče opisati, ker sta bila »Slavjanka« in »Slovan«.